
VI. ЕКОНОМІКА СФЕРИ СЕРВІСУ

УДК 338.48:911.375.1

УРБАНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТІ ЯК СТИМУЛ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ¹

М. М. ЛОГВИН, кандидат географічних наук, доцент;
І. В. ЛИТОВЧЕНКО, кандидат географічних наук, доцент
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Метою статті є дослідження взаємозв'язків і взаємовпливів урбанізаційних процесів, урбанізаційного середовища, зростання чисельності міського населення і міського способу життя на функціонування і розвиток туристичної індустрії та виявлення чинників, що їх обумовлюють. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою загальнонаукових методів дослідження: аналізу, систематизації та узагальнення. **Результати.** Виявлено, що рівень урбанізації тісно пов'язаний із розвитком сфери туризму з точки зору як в'їзного, так і виїзного туризму. Однак, варто відмітити, що урбанізовані регіони мають особливості розвитку туризму. **Практична значущість результатів дослідження.** Підкреслено, що урбанізація має тісні взаємозв'язки з туристичною діяльністю. У першу чергу, жителі міських населених пунктів, зазвичай, володіють більшою кількістю вільного часу та вищими доходами, а значить мають можливість більше подорожувати. По-друге, міста концентрують велику кількість історико-культурних, пізнавальних, подійних ресурсів і ресурсів ділового туризму (наприклад, Токіо, Нью-Йорк, Рим, Париж, Лондон, Афіни, Мадрид та ін.), які приваблюють туристів з інших країн. По-третє, спостерігається тенденція сільського населення залишати своє місце проживання і переїжджати до міста, збільшуючи тим самим, міське населення, і, відповідно, кількість населення, яке подорожує. Слід підкреслити, що кількість туристів із міст різної величини тільки збільшуватиметься. Це викликано бажанням не тільки відпочити, а й позбутися міського шуму, швидкого ритму життя, можливо, стресів і депресій.

Ключові слова: туризм, фактори розвитку туризму, міське населення, урбанізація, типи глобальних міст, міський туризм, діловий туризм, модернізація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Урбанізація займає особливе місце з точки зору впливу та стимулювання видів туристичної діяльності. З одного боку, це процес концентрації

населення в міських населених пунктах. Воно постійно перебуває під тиском урбанізованого середовища, що виявляється в шумовому забрудненні, високих темпах життєдіяльності, а це породжує втомлюваність, стреси, апатію. Таке населення прагне відпочити від таких

1. Стаття підготовлена в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування та розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. номер 0117U004715).

умов, «втікаючи», у першу чергу, до сільської місцевості й займаючись сільським зеленим туризмом, агротуризмом, екотуризмом або поєднуючи ці види відпочинку. З іншого боку, більшість міст (тим більше великих) є туристичними центрами, які зосереджують у собі історико-культурні, культурно-пізнавальні та інші ресурси туризму. Вони є центрами туристичних кластерів, залучають велику кількість туристів, у тому числі, з-за меж своєї країни. Є ще третій аспект проблеми. У результаті урбанізації скорочується чисельність населення, що проживала у дрібних населених пунктах і, переважно, займалася, сільським господарством. Саме цей соціальний контингент, який складав певну частину «немандрівного» населення, залучається до туристичного ринку як новий сегмент. Тому вважаємо, що дослідження взаємозв'язку урбанізації з туристичною діяльністю тільки набуває своєї актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання вивчення урбанізації у взаємозв'язку з туризмом, у своїх наукових працях досліджували та висвітлювали такі вчені: В. Ю. Воскресенський [2], О. Ю. Дмитрук [4], Л. Ю. Мажар, С. Н. Макаренко та А. Е. Саак, В. А. Квартальнов [5], С. П. Кузик [6], О. О. Любіцева [9], Л. М. Немець [10], П. Р. Пуцентейло [12], І. В. Смаль [14], І.Ю.Філімонова, Н.В.Фоменкотаін. Польський учений С. Ліщевський підкреслює, що простір туристичної урбанізації стверджується тоді, коли туристична місцевість формується як центр постійного проживання. Туристичні міста становлять нову й виняткову форму урбанізації, що виникли внаслідок розвитку обслуговувальних функцій із наданням пере-

важно туристично-рекреаційних послуг і є продуктом самої індустріалізації [6]. Дещо по-іншому виглядає урбанізація сільської місцевості, що відбувається під впливом туризму.

Разом із тим залишаються поза увагою певні теоретичні та практичні положення щодо істотного впливу урбанізації на туризм в окремих країнах і регіонах, що й обумовило вибір теми публікації.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження взаємозв'язків і взаємовпливів урбанізаційних процесів, урбанізаційного середовища, зростання чисельності міського населення і міського способу життя на функціонування і розвиток туристичної індустрії та виявлення чинників, що їх обумовлюють.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У 300 р. до н. е. Карфаген був одним із найбільших міст світу, у ньому проживало до 700 000 осіб. Карфагенська республіка контролювала значну кількість багатства й землі навколо Середземного моря. Однак, приблизно через століття, у 146 р. до н. е. Карфаген був зруйнований римлянами. Знищення Карфагена було настільки ретельним, що багато чого донині не відомо про його цивілізацію. Карфаген був стертий із карти регіону (територія в сучасному Тунісі біля столиці). Через кілька десятиліть після цієї події, найбільшим містом у світі майже на 500 років став Рим. Пізніше найбільшим містом став Константинополь.

У табл. 1 подано найбільші міста світу від 2500 р. до н. е. до сьогодні й показано, наскільки тимчасовим може бути зростання міста.

Таблиця 1

Найбільші міста світу протягом історії [складено авторами за [22]]

Роки, до н.е./н.е.	Місто	Сучасна країна	Чисельність населення, чол.
-2500	Мемфіс	Єгипет	35 000
-2000	Ур	Ірак	60 000
-1500	Урук	Ірак	75 000
-1200	Вавилон	Ірак	80 000
-1100	Інсюй	Китай	50 000
-1000	Chengzhou	Китай	35 000
-700	Ніневія	Ірак	100 000
-400	Вавилон	Ірак	150 000

Продовж. табл. 1

Роки, до н.е/н.е.	Місто	Сучасна країна	Чисельність населення, чол.
-300	Александрія	Єгипет	150 000
-50	Рим	Італія	700 000
0	Рим	Італія	1 000 000
100	Рим	Італія	1 000 000
500	Константинополь	Туреччина	450 000
1000	Кайфен	Китай	1 000 000
1500	Пекін	Китай	678 000
1800	Пекін	Китай	1 100 000
1900	Лондон	Великобританія	6 600 000
1950	Нью-Йорк	США	12 300 000
2000	Токіо	Японія	26 400 000
2050	Делі	Індія	40 000 000

Однак, варто відмітити, що в істориків є деякі розбіжності в тому, які міста були найбільшими в певні періоди часу.

У табл. 1 можна побачити потужність індустріалізації і технологій. До 1800-х рр. було майже неможливо мати місто з населенням понад 1 млн жителів. Основним обмежуючим фактором міст була санітарія і транспорт. Промислова революція змінила місто, починаючи з 1800-х рр., з'являються такі міста, як Лондон, Нью-Йорк і Токіо. Однак, варто подивитися на зростання міст із другого ракурсу. Таблиця не позиціонує найбільші міста в цілому, а демонструє створення (виникнення) великих міст у динаміці, щоб показати прогрес урбанізації із 2500 р. до н. е. до сучасності. Міста, що існують і донині, володіють значним історико-культурним потенціалом туризму.

Урбанізація світу була найважливішою демографічною тенденцією ХХ ст. У 1950-х рр. у містах проживало менше 30 % загальної чисельності населення. Очікується, що до 2030 р. 60 %, а до 2050 р. 70 % світового населення проживатиме в міських районах, а деякі з них будуть мегаполісами з десятками мільйонів осіб. У США в містах проживає 81 % населення, у Канаді – 82 %, в Австралії – 89 %, у Німеч-

чині 75 %, і для цього є вагомі причини. Якщо поглянути на вклад у ВВП міст США, то можна відмітити, що такі міста, як Нью-Йорк чи Лос-Анджелес, мають величезний вклад в економічне виробництво. Фактично, 52 % загального об'єму виробництва у США надходить із 20 міських районів.

Така тенденція характерна і для решти світу. За даними McKinsey, 600 найбільших міст світу генерують 60 % усієї економічної продукції. Саме ця велика можливість змушує людей змінювати їх села й ферми на новітні міські центри. Зокрема, саме в Африці й Азії знаходяться міста з найшвидшими темпами росту населення.

Урбанізацію варто зарахувати до факторів розвитку туризму. Урбанізація – це не тільки зростання міського населення, виникнення міст-гігантів і міських агломерацій, а й зростання міського способу життя. Як наслідок, збільшується частка міського населення за рахунок скорочення чисельності жителів сільської місцевості (табл. 2). Оскільки міське населення активніше подорожує (хоча б за рахунок більшої кількості вільного часу), то цей процес призводить до зростання темпів розвитку міжнародного туризму.

Таблиця 2

Рівень урбанізації в окремих країнах світу [складено авторами за [13]

Рейтинг	Країна	Показник урбанізації, %
1	Ангілья	100,0
2	Бермудські Острови	100,0
3	Гібралтар	100,0
4	Кайманові Острови	100,0

Продовж. табл. 2

Рейтинг	Країна	Показник урбанізації, %
5	Макао	100,0
6	Монако	100,0
7	Науру	100,0
8	Сінгапур	100,0
89	Україна	69,5
224	Ліхтенштейн	14,3
225	Папуа-Нова Гвінея	13,0
226	Бурунді	11,8
227	Монтсеррат	9,0
228	Тринідад і Тобаго	8,5

Крім цього, урбанізація як фактор розвитку туризму полягає в тому, що, не знаходячи повного задоволення в роботі з різних причин, сучасна людина має все менше можливостей для повноцінного відпочинку. Значна частка населення в розвинених країнах проживає в містах. Багато дослідників і соціологів відзначають, що міський стиль життя відрізняють стресові ситуації, прискорений ритм життя, відсутність контактів із людьми (або навпаки величезна їх кількість). Тому саме туризм для багатьох людей – це можливість відволіктися від напруженого життя в місті, тимчасово по-

вернутися у природне середовище в пошуках душевної рівноваги.

Якщо подивитися на сучасну карту найбільш густонаселених міст світу, можна відмітити, що вони розподілені достатньо рівномірно (рис. 1). Такі мегаполіси, як Москва, Нью-Йорк, Токіо, Каїр або Ріо-де-Жанейро, розкидані в різних географічних і культурних умовах, і сьогодні кожен континент може претендувати на хоча б один із 20 найбільш густонаселених міст світу.

Згідно із прогнозами Інституту глобальних міст у майбутньому все буде по-іншому.

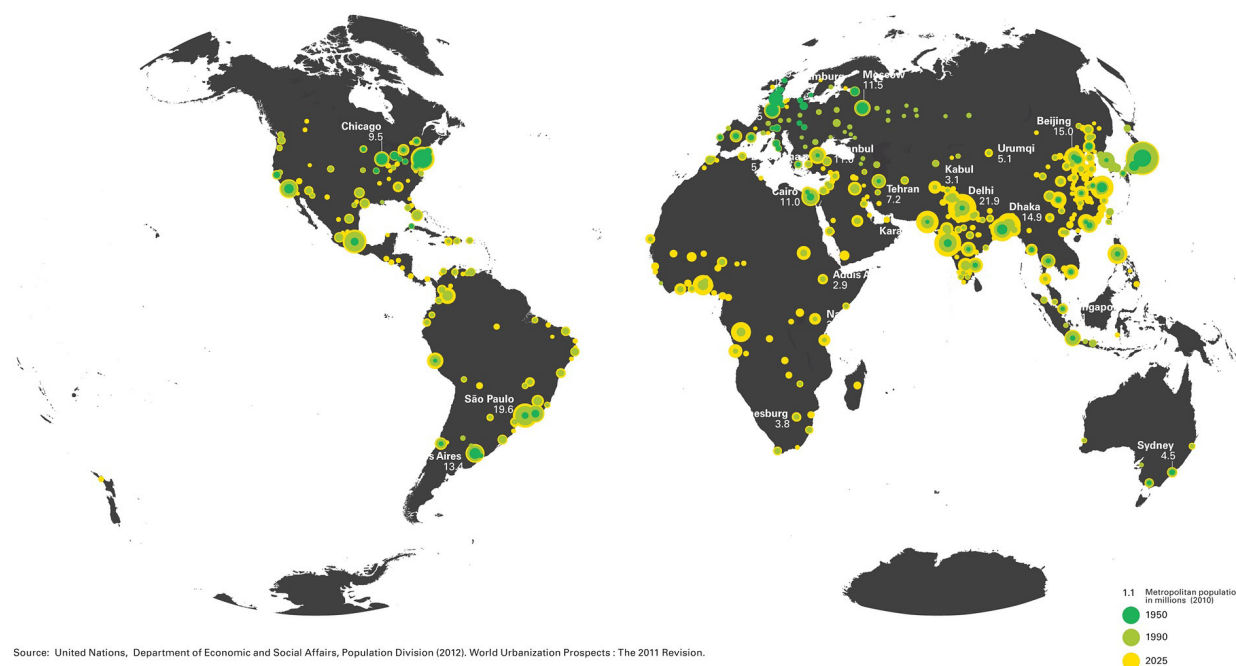

Рис. 1. Найбільш густонаселені міста світу

Фактично, протягом наступних 70-80 років, деякі міста збільшаться в 10-кратному чи 20-кратному розмірі, перетворюючись у гігантські мегаполіси, які мають співставні популяції таких країн, як сучасна Німеччина, Франція чи

Великобританія. Найцікавіше те, що жодного з таких міст не буде в Північній і Південній Америці, Європі, Китаї чи Австралії. Згідно із прогнозами вищезазначеного інституту, у 2100 р. ці міста будуть найбільшими містами світу (табл. 3).

Таблиця 3

Чисельність і прогноз населення в окремих мегаполісах світу
[складено авторами за [18]]

Рейтинг	Місто	Країна	Чисельність населення у 2010 р., млн чол.	Чисельність населення у 2100 р., млн чол.	Зростання населення, %
1	Лагос	Нігерія	10,6	88,3	736
2	Кіншаса	ДР Конго	9,1	83,5	822
3	Дар-ес-Салам	Танзанія	4,4	73,7	1 588
4	Мумбаї	Індія	20,1	67,2	235

Лагос уже є одним із найбільших мегаполісів в Африці, який називають «Великим яблуком Африки». Фактично, зростає настільки швидко, що ніхто не знає, наскільки він великий. За оцінками ООН, у 2011 р. у ньому нараховувалось 11,2 млн чол.; а через рік *The New York Times* повідомила, що в ньому проживає *не менше* 21 млн чол. (у 1970-ті рр. в ньому проживало 2 млн чол.). У будь-якому випадку цей нігерійський мегаполіс зростає такими швидкими темпами, що, за оцінками Інституту глобальних міст, населення міста до 2100 р. досягне відмітки у 88,3 млн чол., що може зробити його найбільшим містом на планеті. Місто є головним туристичним центром, у якому збудовані сучасні готелі й розміщується один із найбільших у Західній Африці ринків. Лагос має амбіційні плани подальшого розвитку. Місто розбудовує Eko Atlantic, яка займається будівництвом нових житлових і комерційних будівель і споруд, яке розвертається як «Манхеттен Нігерії», поряд з островом Вікторія, і будівництво проводиться на рекультивованих землях.

Коли як туристичну країну розглядають ДР Конго, ніхто не згадує про мегаполіс, що в ній розвивається. А в той же час Кіншаса – колишнє місце розташування скромних рибацьких поселень – уже перебрала Париж як найбільше франкомовне місто у світі, і воно стає все більшим – до 2100 року, за прогнозами, воно стане другим за величиною містом у світі. Приблизно 60 % із 17 млн чол., що проживатимуть там до 2025 р., будуть молодше 18 років.

Населення танзанійського мегаполісу Дар-ес-Салам у 2100 р. становитиме 73,7 млн чол. Це місто не є великим туристичним центром світового масштабу, але його населення зросте на 1 588 % до 2100 р., ставши третім за величиною містом в Африці та у світі. Варто відмітити, що Східна Африка стане притулком для багатьох великих міст світу в майбутньому, і багато з них, схоже, з'являться з невідомості, наприклад, міста Блантір, Лілонгве і Лусака. Більшість жителів країн світу навряд чи подорожували до цих міст, але в цих центрах Малаві й Замбії проживатиме понад 35 млн чол.

Останнє місто, що завершує першу четвірку, – Мумбаї, яке уже є одним із найбільших мегаполісів світу з населенням понад 20 млн чол. Мумбаї розвивається як розважальна столиця Індії, і на цьому закінчується порівняння з такими іншими індійськими мегаполісами, як Делі й Калькутта, у кожному з яких проживатиме понад 50 млн чол. Як результат – диспропорція тільки посилюється.

Такі країни, як Китай та Індія, лідирують у зростанні чисельності населення, зокрема міського. Нові громадяни народжуються в Делі в кількості 79 осіб, а в Шанхаї – 53 нових громадян на годину. Найвищі темпи демонструє Лагос із показником 85 нових лагосіанців на годину. Дакка – найбільше місто в Бангладеш – є одним із найбільш швидкозростаючих міст у світі з темпом зростання 74 людини на годину. На карті зображені міста з найвищими показниками темпів приросту міського населення у світі на годину (рис. 2).

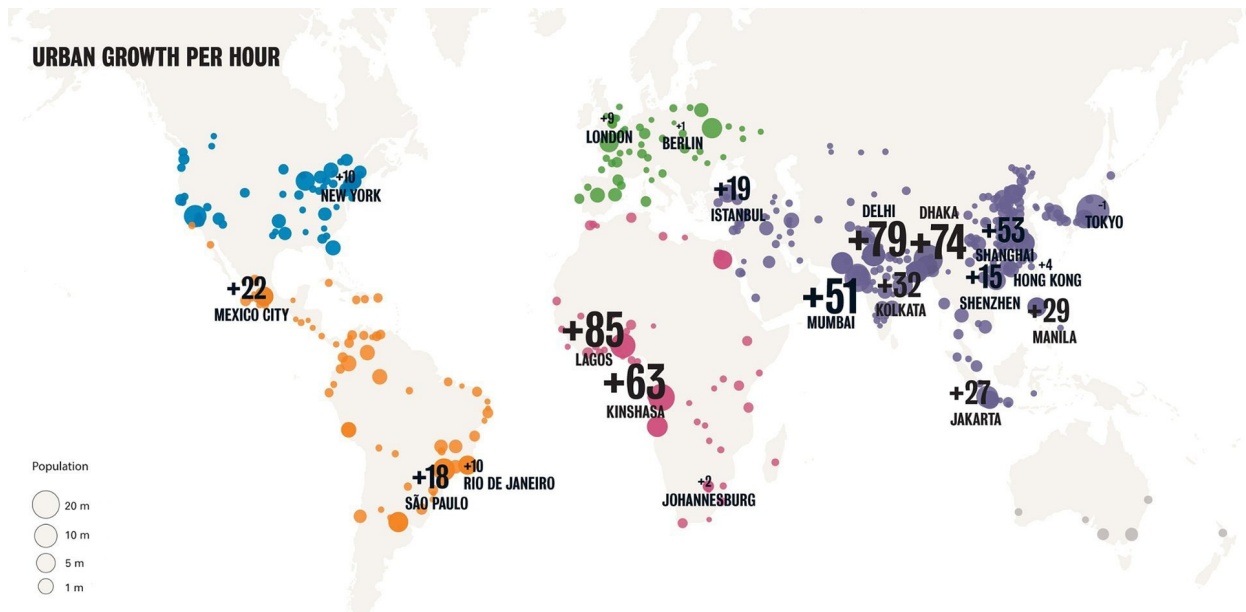

Рис. 2. Темпи приросту міського населення, осіб на годину [21]

Зовсім інакше, ніж у минулому, виглядати-ме Африка. Усесвітній економічний форум зазначив, що в 1960 р. Йоганнесбург був єдиним містом в Африці на південь від Сахари, що мав понад 1 млн чол. Через 50 років у регіоні налічується 33 міста з населенням понад 1 млн чол.

Інститут Брукінгса розробив власний спосіб класифікації глобальних міст із використанням різних економічних показників. Виділяють сім типів мегаполісів згідно з їх аналізом [20]:

1. Глобальні гіганти. Ці шість міст є провідними світовими економічними фінансовими та туристичними центрами. Вони є центрами фінансових ринків і характеризуються великою кількістю населення і високою концентрацією багатства й таланту. *Приклади:* Нью-Йорк, Токіо, Лондон.

2. Азіатські анкери. Шість азіатських міст-якорів не такі багаті, як глобальні гіганти, проте вони використовують такі атрибути, як інфраструктура та сприятливі робочі місця, щоб привернути більшість прямих іноземних інвестицій із будь-якої іншої групи міст. Є важливими туристичними центрами. *Приклади:* Гонконг, Сеул, Сінгапур.

3. Нові ворота. Ці 28 міст є великими центрами ділового туризму та транспортними вузлами для великих національних і регіональних ринків в Африці, Азії, Латинській Америці й на Близькому Сході. Вони досягли статусу із середнім рівнем доходу, але відстають від ін-

ших глобальних міст за такими ключовими чинниками конкурентоспроможності, як ВВП і ПП. *Приклади:* Мумбаї, Кейптаун, Мехіко, Ханчжоу.

4. Міста-заводи Китаю. У Китаї існує 22 провінції другого та третього рівнів, які залежать від експорту, щоб забезпечити економічне зростання і міжнародну участь. Хоч Factory China демонструють темпи зростання ВВП, який значно вище середнього, він не досягає середніх рівнів інновацій. *Приклади:* Шеньян, Чанчунь, Ченду.

5. Столиці знань. Це 19 середніх міст у США та Європі, які вважаються центрами інновацій, а елітні дослідні університети створюють сприятливі робочі місця. *Приклади:* Сан-Франциско, Бостон, Цюрих.

6. Американські середньовагові міста. Ці 16 середніх міст США, які є відносно багатими й володіють сильними університетами, а також іншими дестинаціями. *Приклади:* Орlando, Сакраменто, Фенікс.

7. Міжнародні середньовагові міста. Ці 26 міст охоплюють кілька континентів, які пов'язані між собою потоками людського й інвестиційного капіталу на міжнародному рівні. Як і американські середні міста, ріст уповільнився для цих міст після спаду 2008 року. *Приклади:* Ванкувер, Мельбурн, Брюссель, Тель-Авів.

Варто наголосити, що найбільша концентрація міського населення зосереджена в ме-

гаполісах Китаю, Індії, Японії, Індонезії та інших країнах Південно-Східної Азії. І це населення зосереджується в уявному колі (рис. 3). Одночасно наголошуємо, що міста регіону є відомими центрами культурно-пізнавального, ділового й інших видів туризму (Токіо, Куала-Лумпур, Делі, Гонконг, Сеул, Бангкок, Сінгапур). У середині виділеного кола проживає щонайменше 3,8 млрд чол., і це навіть

не включаючи країн, які частково входять до кола, наприклад, Пакистан чи Росія (станом на 2016 р.).

Коло налічує 22 із 37 мегаполісів світу – величезні міста, у яких проживає не менше 10 млн чол. Воно також включає в себе п'ять найбільш густонаселених міст планети (Токіо, Джакарта, Сеул, Карачі й Шанхай), які в сумі складають 144,5 млн чол.

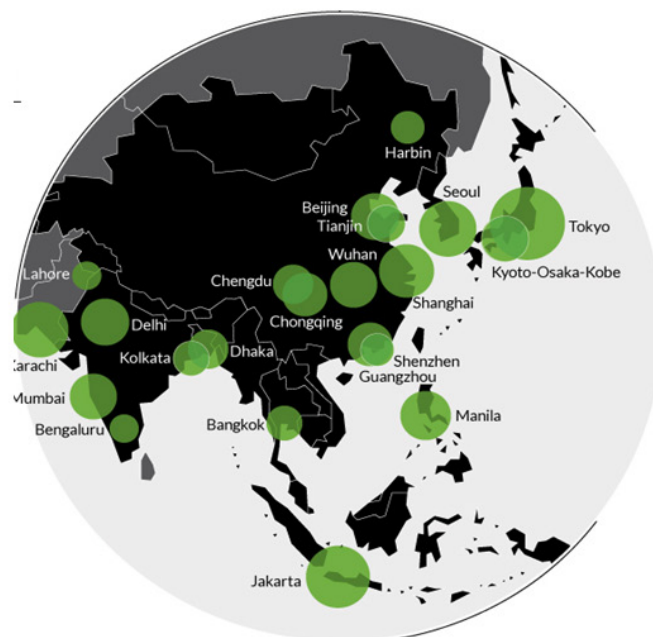

Рис. 3. Найбільш урбанізована територія у світі [19]

У кола, яке варто деталізувати, є деякі інші тонкощі. Крім величезної кількості населення, коло містить відомі туристичні об'єкти:

- найвищий пік на Землі (Еверест) та інші сім найвищих вершин світу;
- найглибша океанська западина (Маріанська);
- фігури Будди у храмах Золотого (вилита із золота, вага статуї – 5,5 т) та Смарагдового Будди – Бангкок (Таїланд);
- один із найбільших туристичних центрів світу (Гонконг);
- оглядове колесо Singapore Flyer (165 м) – Сінгапур;
- острови Ява й Балі (Індонезія);
- Велика Китайська стіна та 40 культурно-історичних і природних об'єктів, занесених до списку Світової спадщини (Китай);
- нержавіюча металева колона (895 р. до н. е.) біля мечеті Кувват-уль-Іслам (Делі); Мавзолей Тадж-Махал (Агра); ступа Дамекх на

місці першого богослужіння Будди (Варанасі) – Індія;

- комплекс печерних храмів Дамбулла (Шрі-Ланка);
- один із найбільших у світі районів виходу на поверхню термальних вод (понад 3,5 тис. джерел) – Беппу (Японія) та ін.

Цей географічний регіон також охоплює численні ринки майбутнього, у тому числі туристичних країн, що розвиваються. До цих туристичних ринків варто зарахувати В'єтнам, М'янму, Філіппіни, Індонезію, Таїланд, Малайзію, частково Бангладеш і Пакистан.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Еволюція суспільства, мирне співіснування країн на більшій частині планети, зростання рівня добробуту населення, зростання середньої тривалості життя і, зокрема, розвиток світового процесу урбанізації призвели до динамічного розвитку міжнародного туризму.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні підходів до оцінки та формування системи кількісних показників, які характеризують взаємозв'язки урбанізаційних процесів і сфери туризму.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бэрд В. Мировое население / В. Бэрд ; пер. с англ. Л. Киришанской. – Москва : Книжный Клуб Книговек, 2014. – 192 с.
2. Воскресенский В. Ю. Международный туризм / В. Ю. Воскресенский. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 255 с.
3. Голиков А. П. Глобальна демографічна проблема сучасності: стан та перспективи / А. П. Голиков // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2016. – Вип. 5. – С. 8–12.
4. Дмитрук О. Ю. Урбанізація та екологічний туризм: теорія і практика конструктивно-географічного дослідження : навч. посіб. / Дмитрук О. Ю. – Київ : Вид. полігр. центр. «Київ. ун-т», 2002. – 76 с.
5. Квартальнов В. А. Туризм : учебник / В. А. Квартальнов. – Москва : Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
6. Кузик С. П. Географія туризму : навч. посіб. / С. П. Кузик. – Київ : Знання, 2011. – 271 с.
7. Логвин М. М. Особливості сучасної геодемографічної поведінки населення світу / М. М. Логвин // Часопис соціально-економічної географії. – 2009. – № 7 (2). – С. 126–130.
8. Логвин М. М. Суспільно-демографічні чинники розвитку суспільства / М. М. Логвин // Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства : монографія ; за ред. Г. П. Скляра. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 100–112.
9. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева. – Київ : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
10. Немець Л. М. Соціально-демографічні та історико-культурні фактори розвитку туризму / Л. М. Немець, К.Ю. Сегіда, Н. В. Моштаківа // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 176. – С. 145–147.
11. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 15.03.17). – Назва з екрана.
12. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навч. посіб. / П. Р. Пуцентейло. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
13. Рейтинг урбанізації стран мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/urbanization-index/info> (дата звернення: 10.04.17). – Назва з екрана.
14. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу / І. В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
15. Статистичний щорічник України за 2014 рік / за ред. І. М. Жук. – Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 463 с.
16. Фонд ООН по народонаселенню (UNFPA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unfpa.org (дата звернення: 8.04.17). – Назва з екрана.
17. 2014 United Nations Demographic Yearbook/Sixty-fifth issue [Електронний ресурс]. – New York, United Nations, 2015. – 774 p. – Режим доступу : <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dybsets/2014.pdf> (дата звернення: 8.04.17). – Назва з екрана.
18. Jeff Desjadins. The 20 Most Populous Cities in the World by 2100 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visualcapitalist.com/animated-map-worlds-populous-cities-2100/> (дата звернення: 8.04.17). – Назва з екрана.
19. Jeff Desjadins. The Majority of the World's Population Lives in This Circle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visualcapitalist.com/majority-worlds-population->

- lives-circle/ (дата звернення: 8.04.17). – Назва з екрана.
20. Jeff Desjadins. The Megacity Economy: How Seven Types of Global Cities Stack Up [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visualcapitalist.com/megacity-economy-7-types-global-cities/> (дата звернення: 07.02.17). – Назва з екрана.
21. Jeff Desjadins. The World's Fastest Growing Cities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visualcapitalist.com/animated-map-worlds-populous-cities-2100/> (дата звернення: 26.11.16). – Назва з екрана.
22. Jeff Desjadins. The world's largest cities throughout history [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visualcapitalist.com/3-animated-maps-worlds-largest-cities-history/> (дата звернення: 22.12.16). – Назва з екрана.
23. How people travel, New York [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urbanage.lsecities.net/data/how-people-travel-new-york-2008> (дата звернення: 8.04.17). – Назва з екрана.
24. Worldstatinfo [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://worldstat.info/World/List_of_countries_by_Sex_ratio_of_total_population (дата звернення: 8.04.17). – Назва з екрана.
25. World Travel and Tourism Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wttc.org/research/economic-impact-research/methodology> (дата звернення: 8.04.17). – Назва з екрана.
3. Holikov, A. P. (2016). Hlobal'na demohrafichna problema suchasnosti: stan ta perspektyvy [Global demographic problem of the present: state and prospects]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krayinoznavstvo. Turyzm – Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin: Collected papers. A Series: International Relations. Economy. Country Studies. Tourism*, (5), (pp. 8-12) [in Ukrainian].
4. Dmytruk, O. Yu. (2002). *Urbanizatsiya ta ekolohichnyy turyzm: teoriya i praktyka konstruktivno-heohrafichnoho doslidzhennya [Urbanization and ecological tourism: the theory and practice of constructive-geographical research]*. Kyiv: Vyd. polihrtsentru. "Kyyiv. un-t" [in Ukrainian].
5. Kvar'tal'nov, V. A. (2002). *Turizm [Tourism]*. Moscow : Finansy i statistika [in Russian].
6. Kuzyk, S. P. (2011). *Heohrafiya turizmu [Geography of tourism]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
7. Lohvyn, M. M. (2009). Osoblyvosti suchasnoyi heodemohrafichnoyi povedinky naselennya svitu [Features of the modern geodemographic behavior of the world's population]. *Chasopys sotsial'no-ekonomichnoyi heohrafiyi – Journal of Socio-Economic Geography*, 7 (2), 126-130 [in Ukrainian].
8. Lohvyn, M. M. (2015). Suspil'no-demoheohrafichni chynnyky rozvytku suspil'stva [Socio-demogeographical factors of the development of society]. *Modernizatsiya turyzmoznavstva: teoriya i praktyka partnerstva [Modernization of tourism science: the theory and practice of partnership]*. H. P. Sklyar, Ed. Poltava: PUET [in Ukrainian].
9. Lyubitseva, O. O. (2002). *Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty) [Market of tourist services (geospatial aspects)]*. Kyiv: Al'terpres [in Ukrainian].
10. Nyemets', L. M., Sehida, K. Yu. & Moshtakova, N. V. (2009). Sotsial'no-demohrafichni ta istoryko-kul'turni faktory rozvytku turizmu [Socio-demographic and historical and cultural factors of tourism development]. *Kul'tura narodov Prychernomor'ya*, 176, 145-147 [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Bjerd, V. (2014). Mirovye naselenie [World population]. (L. Kirshanskij, Trans.). Moscow : Knizhnyj Klub Knigovek [in Russian].
2. Voskresenskij, V. Ju. (2006). Mezhdunarodnyj turizm [International tourism]. Moscow: JUNITI-DANA [in Russian].

11. Zakon Ukrainy "Pro turyzm" vid 15.09.1995 № 324/95-VR [Law of Ukraine On Tourism from September 15, 1995 № 324/95-VR]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-yr> (accessed 15 March 2017) [in Ukrainian].
12. Putsentylo, P. R. (2007). *Ekonomika i orhanizatsiya turystychno-hotel'noho pidpryyemnytstva [Economics and organization of tourism and hotel business]*. Kyiv: Tsentр uchbovoyi literatury [in Ukrainian].
13. Sait Gumanitarnyie tehnologii. Analiticheskiy portal. Reyting urbanizatsii stran mira. [Site Humanitarian technologies. Analytical services. Rating of the urbanization of the world] (n.d.). <http://gtmarket.ru/ratings/urbanization-index/info>. Retrieved from <http://gtmarket.ru/ratings/urbanization-index/info> (accessed 10 April 2017) [in Russian].
14. Smal', I. V. (2010). *Turystychni resursy svitu' [Tourist resources of the world]*. Nizhyn: Vydavnytstvo Nizhyn'skoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholya [in Ukrainian].
15. Zhuk, I. M. (Eds.) (2015). *Statystychnyy shchorichnyk Ukrainy za 2014 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014]*. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
16. United Nations Population Fund (UNFPA). (n.d.). www.unfpa.org. Retrieved from www.unfpa.org (accessed 4 April 2017).
17. 2014 United Nations Demographic Yearbook. Sixty-fifth issue (2015). New York: United Nations. <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dybsets/2014.pdf>. Retrieved from <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dybsets/2014.pdf> (accessed 8 April 2017).
18. Desjadins, J. (n.d.). The 20 Most Populous Cities in the World by 2100. Retrieved from <http://www.visualcapitalist.com/animated-map-worlds-populous-cities-2100> (accessed 8 April 2017).
19. Desjadins, J. (n.d.). The Majority of the World's Population Lives in This Circle. Retrieved from <http://www.visualcapitalist.com/majority-worlds-population-lives-circle/> (accessed 8 April 2017).
20. Desjadins, J. (n.d.). The Megacity Economy: How Seven Types of Global Cities Stack Up. Retrieved from <http://www.visualcapitalist.com/megacity-economy-7-types-global-cities/> (accessed 7 February 2017).
21. Desjadins, J. (n.d.). The World's Fastest Growing Cities. Retrieved from <http://www.visualcapitalist.com/animated-map-worlds-populous-cities-2100/> (accessed 26 November 2016) [in English].
22. Desjadins, J. (n.d.). The world's largest cities throughout history. Retrieved from <http://www.visualcapitalist.com/3-animated-maps-worlds-largest-cities-history/> (accessed 22 December 2016).
23. How people travel, New York. (2008). <https://urbanage.lsecities.net/data/how-people-travel-new-york-2008>. Retrieved from <https://urbanage.lsecities.net/data/how-people-travel-new-york-2008> (accessed 8 April 2017).
24. Worldstatinfo (n.d.). http://worldstat.info/World/List_of_countries_by_Sex_ratio_of_total_population. Retrieved from http://worldstat.info/World/List_of_countries_by_Sex_ratio_of_total_population (accessed 8 April 2017).
25. World Travel and Tourism Council (n.d.). <http://www.wttc.org/research/economic-impact-research/methodology>. Retrieved from <http://www.wttc.org/research/economic-impact-research/methodology> (accessed 8 April 2017).

М. М. Логвин, кандидат географических наук, доцент; **И. В. Литовченко**, кандидат географических наук, доцент (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Урбанизационные процессы в мире как стимул для устойчивого развития сферы туризма.**

Аннотация. Целью статьи является исследование взаимосвязей и влияния урбанизационных процессов, урбанизационной среды, роста численности городского населения и городского способа жизни на функционирование и развитие туристической индустрии и выявление факторов, которые их порождают или сдерживают. **Методика исследования.**

Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью общенаучных методов исследования: анализа, систематизации и обобщения. **Результаты.** Обнаружено, что уровень урбанизации тесно связан с развитием сферы туризма с точки зрения как въездного, так и выездного туризма. Однако, следует отметить, что урбанизированные регионы имеют особенности развития туризма. **Практическая значимость результатов исследования.** Подчеркнуто, что урбанизация имеет тесные взаимосвязи с туристической деятельностью. В первую очередь, жители городских поселений, как правило, располагают большим количеством свободного времени и более высокими доходами, следовательно, имеют возможность больше путешествовать. Во-вторых, города концентрируют огромное количество историко-культурных, познавательных, событийных ресурсов и ресурсов делового туризма (например, Токио, Нью-Йорк, Рим, Париж, Лондон, Афины, Мадрид и др.), которые привлекают туристов из других стран. В-третьих, наблюдается тенденция сельского населения оставлять свое место жительства и переезжать в город, увеличивая, тем самым, городское население, и, соответственно, количество путешествующего населения. Следует подчеркнуть, что количество туристов из городов различной величины будет только увеличиваться. Это вызвано желанием не просто отдохнуть, а избавиться от городского шума, быстрого ритма жизни, возможно, стрессов и депрессий.

Ключевые слова: туризм, факторы развития туризма, городское население, урбанизация, типы глобальных городов, городской туризм, модернизация.

M. Lohvyn, Can. Geogr. Sci., Docent; I. Lytovchenko, Can. Geogr. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade). **Urbanization processes in the world as an incentive for the sustainable development of tourism.**

Annotation. The purpose of the article is researching of the interrelationships and influence of urban processes, the urban environment, the growth of the urban population and the urban way of life on the functioning and development of the tourism industry and revealing the factors that cause them. **Methodology of research.** The solution of the tasks set in the article is carried out with the help of general scientific methods of research, namely: analysis, systematization and generalization. **Findings.** The level of urbanization is closely connected with the development of inbound and outbound tourism. However, urbanized regions have particular features of tourism development. **Practical value.** Urbanization has close interconnections with tourism activities. Firstly, residents of urban settlements usually have more free time and higher incomes and therefore have more opportunities to travel. Secondly, cities concentrate a large number of historical-cultural, cognitive, rich events resources and resources of business tourism (for example, Tokyo, New York, Rome, Paris, London, Athens, Madrid, etc.), that numerous tourists want to visit. Thirdly, the rural population move to cities that increase urban population. The number of tourists from cities of different sizes will only increase. This is caused by the desire not only to rest but also to get rid of city noise, high rhythm of life, possibly stress and depression.

Keywords: tourism, factors of tourism development, urban population, urbanization, types of global cities, city tourism, business tourism, modernization.